

ὄλους τοὺς μαθητὰς του, καὶ ὁ ὁπαδὸς αὐτοῦ Ἐυδημος ὁ Ῥόδιος, ὁ πικρὸς διαμείνας εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, Δικαίαρχος καὶ Ἀρισόξενος, ὑλόφρονες εἰς τὴν ψυχολογίαν (Cic. Tusc. Q. I, 10, 31), Στράτων ὁ Λαμψακηνὸς, ὅς τις παρέστησε δυναμικόν τι σύστημα, ἐξαιρῶν μόνον τὴν θεολογίαν, καὶ ἐπεριπάτησεν ἄλλως ἰδιόν του δρόμον, εἶναι οἱ προκριτωτέρου μαθηταί του. Ἀπὸ δὲ τοὺς μεταγενεστέρους, ἐξεύρομεν μόνον, Ἰερώνυμον τὸν Ῥόδιον, Ἀρίσωνα τὸν Κεῖου, Κριτόλαον καὶ Διόδωρον, ὅτι ἐνησχολήθησαν εἰς ἐξέτασιν τοῦ ἐξόχου ἀγαθοῦ (Cic. Ac. Qu. IV. 42. Fin. V. 5.). Πολὺν καιρὸν ἐκρατεῖτο τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ σύστημα ὁμοῦ μὲ τὸ τοῦ Πλάτωνος· μετέπειτα ἐπροσπάθησαν νὰ τὰ ἐνώσωσιν. Εἰς τὴν μέσην ἡλικίαν ἀπέκτησε τὸ πρῶτον ἀπεριόριστον κυριότητα, ἕως οὗ ἀπεβλήθη πάλιν κατὰ μέρος ἀπὸ τὸν Πλατωνισμόν· ἀλλ' ἐκράτησε πάντοτε διὰ τῆς Λογικῆς μέγα μέρος ἐξουσίας.

Γ. ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ.

§. 151.

Ἐπίκουρος εἰς Ἀθήνας γεννηθεὶς (τὸ 337). ἀπὸ γονεῖς Νικοκλέα καὶ Χαιρεστράτην, πτωχοῦς, καὶ διὰ τοῦτο σαλθέντας ἀποίκους εἰς Σόμον, ἔλαβεν ἐκ φύσεως ναῦν μὲν δεξιὸν, σῶμα δὲ ἀσθενὲς, καὶ ἀνετράφη πτωχικῶς καὶ ἡμελημένως. Στίχουστις τοῦ Ἡσιόδου διαλαμβάνων περὶ τοῦ Χάρους, καὶ τὰ τοῦ Δημοκρίτου συγγράμματα τὸν δ' ἠγείραν εἰς φιλοσοφίαν· ἤκουσε μὲν τὸν Ξενοκράτην καὶ τοῦ Θεόφραστον, ἀλλ' ἐπιπολαίως. Τὸ 32 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἤνωξε σχολὴν εἰς τὴν Λάμψακον, καὶ τὸ 37 μετέβη εἰς

Ἀθήνας (Διογ. Γ, 15). Ἐδίδασκεν εἰς τὸν κήπου του φιλοσοφίαν, ἣτις συγκαταβαίνουσα εἰς τὰς χρείας τοῦ σώματος, καὶ πολεμοῦσα τὴν δεισιδαιμονίαν, εὔρηκε πάντοτε ἀριθμὸν ὑπαδῶν μέγαν. Ἕῖναι δὲ κατ' αὐτὸν φιλοσοφία ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ ἀπακτίσῃ μὲ λόγους καὶ διαλογισμοὺς τὴν εὐδαιμονίαν (Σέξσ. πρὸς Μαθημ. ΙΑ', 169). Ἠθικὴ λοιπὸν εἶναι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς φιλοσοφίας του, Φυσικὴ δὲ καὶ Κανονικὴ (Λογικὴ), δευτερεύοντα (Σενέκ. ἐπισ. 89. Διογ. Γ, 24, 31). Ἄυτη ἡ τῆς εὐδαιμονίας δεδασκαλία μόνου τὸ εἶδος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἐπίκουρον. Ἡ Ἐπικουρείος αἵρεσις εἶναι φιλοσοφία συνυφασμένη μὲ ἠθικὰς ιδέας καὶ εὐδαιμονισμὸς τις διὰ τοῦ ἀτομολογικοῦ τῆς φυσικῆς συστήματος καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συμφωνούσης θεολογίας ἀποδεικνύμενος, ὅς τις κατ' εὐθείαν φέρει εἰς κακοήθειαν ἢ ζωὴ του ἐσάθῃ ἀμεμπτος καὶ ἄψογος, ἐκτὸς ὅτι ἐβασίλευσεν εἰς αὐτὸν ὑπερηφάνεια καὶ κενοδοξία, καὶ ταπεινώσεις τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν προτερημάτων ἄλλων, τοὺς ὁποίους ἠγγίξεν εἰς τὰ φιλολογικά του συγγράμματα ἕκ τῶν πολυαριθμῶν συγγραμμάτων του, εἰὰν ἐξαιρεθῶσι τινὰ κομμάτια σωθέντα εἰς τὸν Λαέρτιον, ὅλα τὰλλα ἦσαν χαμένα, ἕως οὗ εὐτυχὲς συμβεβηκὸς εἰς τὴν ἀνερέυνησιν τῶν τῆς ἀναφανείσης Ἡρακλείας πραγμάτων τὰ ἐξαναέφεμεν εἰς τὸ φῶς κατὰ ταύτας ἡμῶν τὰς ἡμέρας. Ἀπέθανε δὲ ὁ Ἐπίκουρος τὸ 270 ἔτος.

§. 152. ΗΘΙΚΗ. Ἡδονὴ εἶναι τὸ ἕξοχον τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὸν ἀποδεικνύμενον ἐκ τῆς καθολικῆς πείρας τῶν ὀρμῶν καὶ αἰσθημάτων τῶν ζώων (α). Διπλὴ ἡδονὴ ἢ ἐν

(α) Ἀποδειξεί δὲ χρῆται τοῦ τέλους εἶναι τὴν ἡδονήν, τῷ τὰ ζῶα,

κινήσει καὶ ἢ ἐν ἡρεμίᾳ τῶν ψυχῶν, ἢ γοῦν ἢ δι' εὐφροσύνων αἰσθημάτων καὶ ἢ διὰ τῆς πένσεως τῶν ἀηδῶν (ἡδονὴ ἐν κινήσει καὶ κατασηματικῇ), ἣτις συνίσταται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τῶν χρεωδῶν καὶ ἀναγκαίων φυσικῶν ἐπιθυμιῶν, εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου (Διογ. Γ', 131. 137. Cic. Fin. I, 11). Ὅλα τὰ αἰσθήματα εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὰ ἰσότημα, εἶναι δὲ πολὺ ἀλλήλων διάφορα κατὰ τὴν ἰσχὺν, καὶ διάρκειαν, καὶ τὰς συνεπείας. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἐκλογὴ καὶ κινήσεις τῶν ἐπιθυμιῶν διὰ τοῦ λόγου, καὶ ἐλευθερία (τὴν ὁποίαν ἐξήγει πολλὰ ἀφιλοσόφως) πρὸς ἀπόκτησιν τῆς εὐδαιμονίας (Διογ. Γ', 144. Cic. Nat. D. I, 25). Ἡ ἀρετὴ ἔχει τιμὴν μόνον διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων της, ἐπειδὴ εἶναι μὲ τὴν ἡδονὴν ἀναποσπάσως συνδεδεμένη (Διογ. Γ', 129. 140. 142). Συνήθηκα εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ δικαίου καὶ ὠφέλεια ὁ ὑποχρεωτικὸς λόγος τῆς ἐκπληρώσεώς του (Διογ. Γ', 150, 151). Κάποτε ὁ Ἐπίκουρος ἔλεγε γνώμας ἐκ καθαρωτέρας τινος ἀρχῆς (Διογ. Γ'. 135. Cic. Tusc. Q. II, 7.) διὰ τῆς αὐτῆς ἀνακολουθίας, ἣτις καὶ ἠνάγκαζε τὸν ἐχθρόν του νὰ ἐπαινῇ τὴν ζωὴν του (Cic. Tusc. Q. III, 20. Senec. de vita Beata. 13).

Σημείωσις. Διαφορὰ τοῦ Κυρηναϊκοῦ καὶ Ἐπικουρείου εὐδαιμονισμοῦ, (Διογ. Γ', 61. 131. 137. Cic. Tusc. Q. III, 18. Fin. I, 17.) τὸν ὁποῖον ὁ Ἐπίκουρος, δι' ἀντιφάσεων γενόμενος κατ' ὄλιγον προσεκτικὸς, ἐπροσδιώρισεν εὐκρινέστερον.

§. 153. ΦΥΣΙΚΗ. Ἡ Φυσικὴ εἶναι ἐν μέρει ὑποταγμένη εἰς τὴν Ἠθικὴν, καὶ διατεθειμένη οὕτως, ὥστε νὰ

ἄμα τῷ γεννηθῆναι, τῇ μὲν εὐαρεσθεῖσθαι, τῷ δὲ πόνῳ προσκράσειν φυσικῶς καὶ χωρὶς λόγου. Λαέρτ. Γ'. 187.

ἐξουθενούνη τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἀθανασίαν ὡς ταράττοντα καὶ ἀφανίζοντα τὴν εὐδαιμονίαν (Διογ. Γ', 81. 82. 142. 143. Πλούταρχ. "Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἠδέως κατ' Ἐπίκουρου. κ. 8. 9.). Ἐδῶ τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ εὖρη ἀρμόδιώτερον εἰμὴ τὰ ἄτομα, τῶν ὁποίων ἐπλήθυνε τὴν θεωρίαν μὲ κάποιας ὑποθέσεις, καὶ τὰ ἐφήρμοσεν ἀκόμη περισσότερον εἰς τὰ κατὰ μέρος φαινόμενα τῆς φύσεως. Τὰ ἄτομα παρεκτός τῆς βαρύτητος ἔχουν καί τινα ἀποκλίνουσιν κινήσεων (Λουκρέτ. II, 217. Cic. Fin. I, 6). Διὰ μηχανικῆς τῶν ἀτόμων ἐν τῷ κενῷ κινήσεως γεννῶνται συγκρίματα, ἢ σώματα, καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶναι σῶμα (Διογ. Γ', 44. Λουκρέτ. II.). Ὁ κόσμος εἶναι ἀτελέστατος, καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν μᾶς παριστάνει, εἰμὴ σκηνὰς ἀθλιότητος καὶ φθορᾶς, τὸ ὁποῖον μάλιστα φαίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τοιαύτη γένεσις τοῦ κόσμου εἶναι ἀκατάληπτος καὶ μάχεται μὲ τῶν Θεῶν τὴν μακαριότητα (Διογ. Γ', 76. 77. 139. Cic. Nat. D. I, 9.). Ἡ τοῦ κόσμου σκοπιμότης εἶναι κατὰ συμβεβηκός (Λουκρέτ. IV, 821).

§. 154. ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ. Ἡ ψυχὴ διὰ τὴν συμπάθειάν της εἶναι σῶμα, καὶ μάλιστα λεπτότερον ἐν παχυτέρῳ. Μέρη αὐτῆς εἶναι πῦρ καὶ ἀήρ καὶ πνεῦμα, καὶ ἀκατονόμασός τις ὕλη, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ αἴσθησις· τὸ τέταρτον τοῦτο ἐγκάθεται εἰς τὸ σῆθος· τὰ δὲ ἄλλα εἶναι ἐνδισπαρμένα εἰς ὅλον τὸ σῶμα (Διογ. Γ', 63. καὶ ἐφεξῆς· Λουκρέτ. III). Σῶμα καὶ ψυχὴ εἶναι σφικτότατα ἠνωμένα· ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἀντιμάχεται μὲ ὅλας τὰς συνηθῆκας ἀφθάρτου οὐσίας, ἧτις πρέπει νὰ εἶναι ἀπαθῆς καὶ ἀτάραχος. Τὴν ὑπὸ Πλάτωνος δεικνυομένην αὐτῆς αὐλίαν

πολιμειῖ ἰδιαίτερα ὁ Ἐπίκουρος. Ὁ θάνατος δὲν εἶναι κακὸν (Διογ. Γ', 139. Λουκρέτ. III.).

§. 155. Ἡ θεωρία τῆς τῶν ἐκτὸς ἀντιλήψεως εἶναι Δημοκριτικὴ, καὶ ἐπισηρίζεται εἰς τὰς ἀπορροίας τῶν σωμάτων καὶ τὰ ἐν τῷ αἴρι αἰωρούμενα εἶδωλα (§. 110). ἐκ τούτων γεννῶνται αἱ ἴνυοιαι, αἷτινες συμφωνοῦσιν ὁλοτελῶς μὲ τὰ ἀντικείμενα, καὶ αἱ φαντασίαι, αἷτινες διαφέρουσιν ἀπ' ἐκείνας κατὰ τὴν μεγαλητέραν λεπτότητα, καὶ τὴν μικροτέραν μὲ τὰ ἀντικείμενα συνάφειαν· τὰ αἰσθήματα εἶναι πάντοτε γνώσεις τῶν ἀντικειμένων, ἢ ἐπασθητῶν· ἐκ δὲ τούτων γεννῶνται αἱ ἰδίαί, καὶ αἱ γενικαὶ αὐταί, αἷτινες προτρέχουσι τῆς αἰσθήσεως, καὶ ὀνομάζονται προλήψεις, συνεισφέροντος κατὰ καὶ τοῦ λογισμοῦ (Διογ. Γ', 32 καὶ ἐφεξῆς. 46. 52. Λουκρέτ. IV, 471—476—726—753. Cic. divin. II, 67). "Ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ φαντάσματα εἶναι ἀληθινὰ, ἐπειδὴ συμφωνοῦν μὲ τὰ εἶδωλα· δὲν δυναται δὲ οὔτε ν' ἀναιρεθῶσιν οὔτε ν' ἀποδειχθῶσιν. Αἱ αἰσθήσεις δὲν κρίνουσιν· αἱ κρίσεις (δόξαι) εἶναι ἢ ἀληθιναὶ ἢ ψευδεῖς· κριτήριον δὲ αὐτῶν εἶναι ἢ αἰσθησις. Δὲν ὑπάρχει κανεῖς ἀναγκαῖος κανὼν διανοήσεως· εἰ δὲ μὴ, ἤθελεν εἶναι εἰμαρμένη. Ἄυτη ἦτο ἡ Κανονικὴ τοῦ (Διογ. Γ', 32. Σέξσο. Πρὸς Μαθηματ. Ζ', 203. καὶ ἐφεξῆς· Cic. Ac. Qu. IV, 25. 32. Nat. D. I, 25. de fato, 9. 10.)

§. 156. ΘΕΟΛΟΓΙΑ. Ἡ συναλληλουχία τοῦ ὅλου Ἐπικουρείου συστήματος φαίνεται, ὅτι κατανατᾶ μᾶλλον εἰς ἀθείαν, παρὰ εἰς θείσμον, καθὼς ἤδη καὶ οἱ παλαιοὶ ὀρθῶς τὸ ἐκατάλαβαν (Πλούταρχ. "Ὅτι οὐδέ ζῆν ἐσιν ἠδέως κατ' Ἐπίκουρον κ, 8)· καὶ διὰ τοῦτο Στωϊκοὶ τινὲς, καθὼς ὁ Προσειδώνιος, ἐξέλαβαν τὸν Ἐπίκουρον ὑποκεκριμένον

ἄθεον (Cic. Nat. D. I, 30. 44.). Ἄλλ' ὅμως ἀποδέχεται τὴν ὑπαρξιν τῶν θεῶν, καὶ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν δογματικῶς. Τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἀποδεικνύει ἐκ τῆς καθολικότητος τῶν θρησκευτικῶν ἐννοιῶν καὶ ἰδεῶν συμφώνως μὲ τὴν περὶ γνώσεως θεωρίαν του. Οἱ Θεοὶ εἶναι ἀθροίσματα ἀτόμων μὲ ἀνθρώπινον (ὡς τὸ τελειότατον) εἶδος· ἀλλ' ὅμως ἀναλογόν τι μόνον ἔχουσι μὲ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Εἶναι αἰώνια, ἄφθαρτα καὶ μακάρια ὄντα, καὶ, καθὸ τοιαῦτα, τιμῆς ἀπάσης ἄξια, εἰάν καὶ ζῶσιν εἰς τὴν μακαρίαντων ἡσυχίαν χωρὶς καμμίαν φροντίδα περὶ τῆς τοῦ κόσμου διοικήσεως (Cic. Nat. D. I, 16. seq. Λουκρέτ. V, 1168. Διογ. Γ', 139.).

§. 157. Ὁ Ἐπίκουρος εἶχε πολλοὺς μαθητὰς (Μητρόδωρον Λαμψακηνόν, Ἑρμαχον, Φαῖδρον, Ἰφιλόδημον κτ.), καὶ ἡ σχολή του διήρκεσε πολὺν χρόνον χωρὶς ἐπισήμους μεταβολάς· αἴτιον δὲ τούτου εἶναι τὸ πνεῦμα ταύτης τῆς φιλοσοφίας, ἡ μεγάλη τιμὴ τῶν ὁπαδῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν, ὅς τις εἶχεν ἐμποδίσειν τὰς τοῦ συστήματός του οὐσιώδεις μεταβολάς διὰ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ κυρίων δοξῶν (Λουκρέτ. III. Cic. Fin. I, 5. 7. II, 7. Διογ. Γ', 12. 13). Ἐὰν ἡ φιλοσοφία αὕτη κατεκρήμιζε πᾶν νοητὸν ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ διεφύλαττε καὶ ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν, μ' ὅλον ὅτι ἐπροξένησε βλάβην καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μετὰ λόγου καὶ φρονήσεως πίσειν (Λουκιαν. Ἀλέξανδ.).

Δ'. ΖΗΝΩΝ καὶ οἱ ΣΤΩΙΚΟΙ.

§. 158.

Ζήνων ὁ ἀπὸ Κιττίου τῆς Κύπρου, υἱὸς ἐμπόρου τε

νος Μνασίου, προπαιδευθείς ἤδη εἰς τὴν πατρίδα του, ἐφέρθη ὑπὸ κλίσεως καὶ συμβεβηκότος εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Σωκράτους. ἤκουσε Κράτητα, Στίλπωνα, Διόδωρον Κρένου, Ξενοκράτην, καὶ Πολέμωνα, καὶ τὸν δεῦτερον καὶ τὸν τρίτον, δέκα ἔτη κατὰ συνέχειαν, καὶ εἰσύναψε πολλὰ μέρη τῆς Σωκρατικῆς σχολῆς. Σύστημα περιληπτικὸν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἐναντίον τοῦ Πυρρῶνισμού, καὶ προκαταβολὴ αὐστηρῶν ἠθικῶν ἀξιωμάτων, μετὰ ὅποια εἰσυμφώνει ἡ ζωὴ του, ἦτο ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν ἀγώνων του. Συνέζησεν εἰς τὴν Στοᾶν σχολὴν, ἣτις ἐκλείσθη διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀξιολόγων καὶ φιλαρίτων ἀνδρῶν, καὶ διὰ τὴν ἐπιρροήν των εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, πολεμούντων κατὰ τῆς κακίας καὶ τυραννίας. Τὸ σύστημά του ἐμορφώθη καὶ ἐτελειοποιήθη διὰ Κλεάνθους, Χρυσίππου, Ζήνωνος Ταρσέως, Διογένους, Ἀντιπάτρου, Παναιτίου καὶ Προσειδωνίου μετὰ τὸν κατ' ἄλλων σχολῶν πόλεμον, μάλιστα δὲ τῆς Ἐπικουρείου καὶ τῆς νίας Ἀκαδημίας. Νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ἴδιον ἐνὸς ἐκάστου τούτων τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅν θελήσωμεν, δέν εἶναι εὐκόλον, οὐδ' εἰάν ἐξαυτλήσωμεν ὅλας τὰς ἱστορικὰς πηγὰς. Ἐδῶ λοιπὸν ἐκθέτομεν μόνον τὴν γενικὴν βάσιν τοῦ συστήματος.

§. 154. Φιλοσοφία κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς εἶναι ἐπιστήμη τῆς ἐξόχου τοῦ ἀνθρώπου τελειότητος (σοφία), ἣτις φανερώνεται εἰς τὰς διανοήσεις καὶ γνώσεις καὶ πράξεις μας εἶναι λοιπὸν τὰ μέρη τῆς τρία Λογικῆ, καὶ Φυσικῆ, καὶ Ἠθικῆ. Ἡ γενικὴ βάσις τῆς Ἠθικῆς των εἶναι Ἀκολούθει τὴν φύσιν („ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν“). Ἡ Ἠθικὴ εἶναι ἡ κυριώτερα ἐπιστήμη, εἰς τὴν ὅποιαν εἶναι ὑποταγόμεναι αἱ λοιπαὶ δύο ὡς μέσα (Cic. Fin. IV, 2. Σενέκ.

ἐπισ. 89. Πλούταρχ. Ἀρεσκ. Προοιμ. Διογεν. Ζ', 40. 54.).

§. 160. Ἡ τοῦ Ζήνωνος καὶ τῶν ὀπαδῶντου Λογικὴ εἶναι πολὺ περιεκτικωτέρα παρὰ ἡ Ἀριστοτελική, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται περισσότερον εἰς τὴν ὕλην παρὰ εἰς τὸ εἶδος τῆς ἀληθείας, περιλαμβάνουσα εἰς ἑαυτὴν μέρος τῆς Ψυχολογίας, τὴν Λογικὴν, τὴν Γραμματικὴν, τὴν Ῥητορικὴν. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς τῶν ἐννοιῶν θεωρίας. Αἱ καταληπτικαί, ἤγουν αἱ διὰ τοῦ ἀντικειμένου προσδιοριζόμεναι καὶ μὲ τοῦτο συμφωνοῦσαι ἐννοιαί, εἶναι τὸ κριτήριον τῆς ὕλικῆς ἀληθείας. Ἀπὸ τὰς τῶν αἰσθημάτων ἐννοίας ἐκπηγάζουσιν αἱ ἰδέαι τοῦ καθόλου καὶ αἱ κρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν εἶναι φυσικαί, αἱ προλήψεις, τινὲς δὲ, ἐπίκτητοι ἐννοιαί. αἱ φυσικαὶ ἀποτελοῦν τὸν ὀρθὸν λόγον, εἰς τὸν ὁποῖον συνίσταται ὁ κανὼν τῆς ἀληθείας. Ἡ Λογικὴ αὕτη, ἣτις δι' ὀξυνοίας καὶ περιττῆς λεπτολογίας, μάλις δὲ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὑποθετικῶν καὶ διαζευκτικῶν συλλογισμῶν, ἔγινεν ἐπίσημος, σκοπὸν εἶχε νὰ ὑποξρώσῃ καὶ νὰ θεμελιώσῃ σεβρῶν τινα καὶ ἀπλανῆ μάθησιν πρέπουσαν εἰς σοφὸν πρὸς διαστολήν τῆς κλονουμένης ὑπολήψεως τοῦ πολλοῦ ὀμέλου (Cic. Ac. Qu. I, 2. Πλούταρχ. Ἀρέσκ. Δ', 11. Διογ. Ζ', 54. Γέλλιος XIX, 1).

§. 161. Ἡ Φυσιολογία πρέπει νὰ περιέχῃ τὴν γενικὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν πραγμάτων οὕτως, ὥστε νὰ θεμελιώνωται ἐπ' αὐτῆς αἱ πρακτικαὶ πληροφορίαι. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ διὰ τὴν προϋπόθεσίν των, ὅτι ἅλα ὄντα εἶναι ἀνύπαρκτα, ἐφάνη ἀρμοδιώτατον τὸ Ἡρακλείτειον σύστημα διὰ τὸν τὰ πάντα διερχόμενον Λόγον. Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει δυνάμενον νὰ ἐνεργῇ καὶ νὰ πάσχῃ, εἶναι σῶμα. Τα

σώματα είναι σεβά και μη σεβά · άσώματα πράγματα είναι διάστημα, τόπος, χρόνος (Cicer. A. Q. I, 11. Διογ. Ζ, 134. 135. Πλούταρχ. πρὸς Στωϊκ.). Δύο ἀρχαὶ ὑπάρχουσι πάσης οὐσίας, μία πάσχουσα, ἡ ὕλη· καὶ ἄλλη ἐνεργουσα, ὁ Θεὸς, τὸ μορφωτικὸν χειρῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ταῦτόν μετ' τὴν φύσιν, καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀναπηγάζει πᾶσα ἐνέργεια, εἶδος, καὶ σκοπιμότης τοῦ κόσμου· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ καθολικὴ δύναμις, ἣτις ἐνεργεῖ ἐντὸς τῆς ὕλης· ὁ Θεὸς εἶναι πῦρ ζῶν, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸ κοινὸν τοῦτο, ὀνομαζόμενον καὶ πνεῦμα ἢ Ἀιθὴρ (Cic. Nat. D. II, 14. Διογένης. Ζ', 139. Στοβ. σελ. 538.), ὅστις κατὰ τοὺς σπερματικούς λόγους σχηματίζει καὶ γεννᾷ τὰ πάντα, καὶ διέρχεται διὰ πάντων· εἶναι ἡ καθόλου λογικὴ δύναμις, ἡ εἰμαρμένη, ἡ πρόνοια, ὁ νόμος ὅλης τῆς φύσεως (Cic. A. Q. I, 11. Nat. D. II, 9. 14. 22. 32. Σέξ. πρὸς Μαθημ. Θ', 101. Διογ. Ζ', 134. 156. Στοβ. ἐκλ. φυσ. Α', σελ. 312, 338.). Εἶναι λοιπὸν καὶ ὁ κόσμος αὐτὸς οὐσία ζῶσα καὶ θεία· ἐκ τούτων πορίζεται εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἡ ἔνωσις τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς προνοίας, ἡ βεβαίωσις τοῦ καλλιστείου τοῦ κόσμου, τῆς μαντείας, καὶ φυσικοθεολογικῆς σημασίας τῆς μυθολογίας (Cic. Nat. D. I, II, III, de Fato c. 12. 13. 17. Γέλλιος N. A. VI. c. 2.). Ἄλλ' ὁ κόσμος καθὼς ἐγεννήθη διὰ πυρός, οὕτω θέλει καταστήσειν πάλιν εἰς τὸ μηδὲν διὰ τοῦ πυρός (Cic. Nat. D. II, 46.). Τὴν τοῦ κόσμου διὰ πυρός φθορὰν ἀπερρίψαντινες ἐκ τῶν μεταγενεσέρων Στωϊκῶν (Φιλ. περὶ ἀφθαρσίας κόσμου).

§. 162. Ψυχολογία. Ἡ ψυχὴ εἶναι πύρινος ἀήρ, μέρος τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος, ἐπομένως σῶμα καὶ φθαρ-

τὸν (Cic. Nat. D. III, 14. Tusc. Q. I, 9. Διογ. Ζ', 156.). Σύγκριται δὲ ἐξ ὀκτώ μερῶν ἢ δυνάμεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ διανοητικὴ εἶναι ἢ θεμελιώδης, τὸ κατ' αὐτοὺς Ἑγεμονικόν, καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ πάσης μερικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως (Πλούταρχ. Ἀρεσκοντ. Ε', 14. Σέξσο. πρὸς Μαθημ. Θ', 102). Καὶ αἱ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἔννοιαι, καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς ψυχῆς (πάθη καὶ ὄρμαι) γεννῶνται ἀπὸ τὴν διανοητικὴν δύναμιν, ἐπειδὴ ἐπισηροῦνται εἰς ὑπολήψεις, ἀρεσκείας, καὶ κρίσεις, (Cic. Tusc. Q. IV, 6. Fin. IV, 38. Διογ. Ζ', 110. Στοβ. Ἑλλ. Ἠθικ. σελ. 166. 170. Πλούταρχ. περὶ Ἠθικ. Ἀρετ. Ἀρέσκ. Δ', 25).

§. 163. Ἡ τῶν Στωϊκῶν Ἠθικὴ ἐπισηροῦνται εἰς ἀκριβεστέρα τινα ἀνάπτυξιν τῶν προσιδιαζόντων εἰς τὴν ἀνθρωπότητα Λόγου καὶ ἐλευθερίας, καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς μετὰ τῆς φύσεως ἔνωσιν διὰ τῆς θεωρητικῆς προϋποθέσεως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀτρέπτος ἀρχὴ παντὸς εἶδους καὶ πάσης κανονικότητος εἰς τὸν κόσμον. Ἀρχονται λοιπὸν ἀπὸ παρατηρήσεις τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς φύσεως, διὰ τῆς ὁποίας παριστάνουσι τὴν τάξιν, καὶ τὴν φρένησιν, ὡς ἀντικείμενα τῆς ἐξόχου τιμῆς, καὶ τὴν μόνην συνθήκην, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ φθάσῃ τὸν σκοπὸν του, ἢ γου τὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ὁδηγεῖ ὅλη ἡ φύσις. Ἡ πρώτη λοιπὸν αὐτῶν ἀρχὴ εἶναι „ζῆν ὁμολογουμένως τῇ φύσει“ (Cic. Fin. III, 6. Κλεάνθους Ἰμν. Ε'. Διογεν. Ζ', 87. Στοβ. Ἑλλ. Ἠθ. Σελ. 32, 132. §. 134. 138.).

§. 164. Τὰ κυριώτερα τοῦ πρακτικοῦ τῶν συστήματος δόγματα εἶναι. 1) Τὸ ἠθικόν, τὸ μόνον ἀξιόπαινον, εἶναι τὸ ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀπεριόριστον ἀξίαν, καὶ κακία εἶναι

Περίοδος Α'. Τμήμα Β'. Κεφ. Γ'. Ζήνων. Στωϊκ. 95

μόνον τὸ φαῦλον· ὅλα τὰλλα εἶναι ἀδιάφορα, καὶ ἔχουν συγκριτικὴν ἀξίαν, καὶ εἶναι δεκτὰ ἢ ἀποβλητὰ, ἢ μέσα (Cic. Fin. III, 3. 8. 15.). 2) Ἀρετὴ εἶναι τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ ἡ εὐδαιμονία (εὐροια βίου), ἣτις δὲν ἐπιτείνεται μὲ καμμίαν χρόνον διάρκειαν. 3) ὅλα τὰ ἔργα μας ἢ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν καὶ μὲ τὸν Λόγον καὶ ὀνομάζονται καθήκοντα, ἢ μὴ· ἐκεῖνα δὲ, ἢ εἶναι ἐντελῶς σύμφωνα καὶ ὀνομάζονται κατορθώματα, τῶν ὁποίων ἐναντία εἶναι τὰ ἀμαρτήματα, ἢ ἐξ ἡμισείας, καὶ ὀνομάζονται μέσα καθήκοντα. Τὰ κατορθώματα μόνον εἶναι ἀγαθὰ καθ' ἑαυτὰ, ἀξιέπαινα, χωρὶς παρατήρησιν τῶν συνεπειῶν των (Cic. Fin. III, 7, 9. 18. Στοῖ. ἐκλ. Ἠθικ. σελ. 153.). 4) Ἀρετὴ εἶναι σοφία, τελεία, ἐλευθέρη, πρὸς ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν φύσιν σύμφωνος λογικὴ πράξις, κειμένη εἰς τὴν γνῶσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ἡ πράξις ἡ διοριζόμενη διὰ τῆς ἀρχῆς „Τίποτε δὲν εἶναι ἀγαθόν, εἰμὴ τὸ δικαιοπραγεῖν“, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον εὐρίσκεται ὁ χαρακὴρ τῆς ἐλευθερίας (Cic. Ac. Qu. I, 20. Fin. III, 7. Paradoxon. V. Διογ. Ζ', 89. 121. Πλούταρχ. Περὶ Ἠθ. Ἀρετ. κ. 3. Στοῖ. ἐκλ. ἠθικ. σελ. 204). Κακία δὲ εἶναι ἀνακόλουθος πράξις, γεννωμένη ἀπὸ διαστροφῆν καὶ καταφρόνησιν τοῦ Λόγου. Κακαὶ κλίσεις καὶ πάθη, γεννωμένα ἐκ ταύτης, εἶναι ὑπεύθυνα (Cic. Ac. Qu. I, 10. Tuscul. Qu. IV, 9. 23). 5) Μία μόνον ἀρετὴ καὶ μία μόνον κακία ὑπάρχει· ὅλα τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἀμαρτήματα εἶναι ἰσότημα, ὡς προερχόμενα ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς. Ἡ ἀρετὴ φανερύεται εἰς τέσσαρας οὐσιώδεις σχέσεις, καὶ εἶναι τὰ εἶδη τῆς τέσσαρα, φρόνησις, ἀνδρία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη· ὡσαύτως καὶ ἡ κακία (Cic. Ac. Qu. I, 10. Fin. III, 15. 21. Para-

δοκον. III, 1. Πλούτορχ. περί Ἠθικ. Ἀρετ. κ. 2. Στοβ. ἐκλ. ἠθικ. σελ. 110. 116.). 6) Ὁ ἐνάρετος εἶναι ἀπὸ πάθη ἐλεύθερος (ἀπαθής). Τὰ πάθη δὲν πρέπει νὰ μετριάζονται, ἀλλὰ νὰ ἐξολοθρευθῶνται.

§. 165. Οἱ Στωϊκοὶ ἐδιαίρουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς σπουδαίους (ἐνάρετους), καὶ φαύλους (κακοὺς), καὶ δεῦν ἐδέχοντο μέσουτι μεταξὺ τούτων. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ ζωγραφία τοῦ σοφοῦ των, τὸν ὁποῖον ἤθελαν σολιτισμένον μὲ τοὺς ὑψηλοτάτους χαρακτῆρας πάσης ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς τελειότητος, χωρὶς διάκρισιν τοῦ κατ' ἰδίαν ἀπὸ τὸ πραγματικόν· σχεδὸν ὡς ὑψηλοτέρας τινος φύσεως ἔργον (Στοβ. Ἐκλ. Ἠθ. σελ. 198. 221). Διὰ τοῦτο εἰς περιστάσεις τινὰς ἐσυγχώρουν εἰς τὸν σοφὸν καὶ τὴν αὐτοκτονίαν, ὡς ἔνδειγμα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας του. Εἰς τοὺς μεταγενεσέρους χρίνους ἐξηπλώθη πολὺ περισσότερον μάλιστα ἀπὸ τὸν Σενέκαν (Cic. Fin. III, 18. Διογ. Ζ', 130. Στοβ. ἐκλ. ἠθ. σελ. 226.). Ἡ ἐσωτερικὴ ἔνωσις τῆς Ἠθικῆς μὲ τὴν Θεολογίαν καὶ Φυσιολογίαν, ἔλλειψις προσοχῆς εἰς τὰς ιδιότητας τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν γνώσεων, τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς χρηστότητος καὶ τῆς εὐδαιμονίας, εἶναι ἡ πηγὴ πολλῶν ἀνακολουθειῶν καὶ ἐλαττωμάτων, μάλιστα δὲ ὑπερβολικῆς τινος ἀλαζονείας, καὶ ἀπανθρώπου σκληρότητος, ἣτις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἠθικὴν καλλιέργειαν· ἀλλὰ πάλιν εἰς τὸ σύστημα τοῦτο εὐρίσκονται σπέρματα μεγαλοπρεπῶν, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐξυψωτικῶν καὶ αἰωνίου τιμῆς ἀξίων μαθημάτων· καὶ πολλάκις τὸ σύστημα τοῦτο ἔδωκεν εἰς Στωϊκοὺς τινὰς ἀκατανίκητον δύναμιν κατὰ τῆς βίας τῆς τυραννίας. Γενικῶς δὲ ἡ

Περίοδος Α'. Τμήμα Β'. Κεφ. Γ'. νία Ἀκαδημία. 97

Στωϊκὴ φιλοσοφία ἐνεψύχουε τοὺς δημοκρατικὰ φρονούντας Ῥωμαίους, καὶ δι' αὐτῆς ἐμορφώθη ἡ νομοθεσία των.

Ε' ΝΕΑ ΑΚΑΔΗΜΙΑ.

§. 166.

Ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀδασάνιστος δογματισμὸς, ὃς τις ἐπέκράτει εἰς τὴν Στοᾶν, διηρέθισεν εἰς αὐστηροτέραν ἐκτίμησιν αὐτῆς, μάλιστα τοὺς ἀκολουθοῦς τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἔδωκαν δὲ τὴν ἀφορμὴν εἰς τοῦτο αἱ πικραὶ ἐπήρειαι καὶ ἔλεγχοι τοῦ Ζήνιονος καὶ Χρυσίππου κατὰ τοῦ τῆς Ἀκαδημίας ἀρχηγέτου. Συνεσάθη λοιπὸν ἐκ τούτου σκεπτικὸς τις τοῦ φιλοσοφεῖν τρόπος, ὃς τις μᾶς ἔδειξεν ἄλλους Ἀκαδημιακοὺς πολλὰ διαφόρους παρὰ τοὺς πρώτους· καὶ ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη δόξα ὠνομάσθη Νία ἢ Μέση Ἀκαδημία. Ἦρχισε δὲ ταύτην Ἀρκισίλαος ὁ ἐκ Πετάνης τῆς Αἰολίδος (γενν. περὶ τὸ 220). Στολισθεὶς μὲ τὴν Ποιητικὴν καὶ Ῥητορικὴν καὶ Μαθηματικὴν, ἤλουσεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Θεόφρατον καὶ Πολέμωνα· ἦτο γραμματισμένος καὶ πλουτισμένος μὲ θαψίλειαν γνώσεων, μὲ πνεῦμα διαλεκτικὸν καὶ μὲ ἀρετὴν ὑκατηγόρητον. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν ὀπαδῶν του ἐπίσημοι ἔγεναν Κερνεάδης ὁ Κήρυναῖος (ἀποθ. 130.), ὃς τις μὲ τὴν ὀξύνοϊάν του καταπολέμησε τὸν Χρυσίππου, καὶ ἐξεθάμβησε τοὺς Ῥωμαίους μὲ τὴν διαλεκτικὴν τέχνην του, καὶ Κλειτόμαχος ὁ Καρχηδόνιος, ὃς τις ευνέγραψε τοῦ Κερνεάδου τὰ φιλοσοφικὰ δόγματα.

§. 167. Τὸ πνεῦμα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς μέσης Ἀκαδημίας εἶναι μετριοφροσύνη, περιορισμὸς τῶν τοῦ Λόγου ἀκρίτων ἀποφάνσεων, χωρὶς γὰ ἀπαρνηθῆ, ὅτι εἶναι ἐνθε

6

χομένη τις πιθανὴ τουλάχιστον γνώσις· διὰ τοῦτο ἐζήτησε πρότερον ἀμφιβολίαν μὲ πολλήν λεπτολογίαν εἰς τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας, ὅπως νὰ ἐριθίσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀκριδεξέραν ἐρευναν τῶν αἰτίων. Πρὸς τοῦτο ἐχρησίμευσεν τοῦ Ἀρκεσιλάου ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος μὲ τὴν ἀντιπαράθεσιν τῶν ἀντιπροσέτιμων αἰρέσεων τῆς φιλοσοφίας (Cic. Ac. Qu. I, 12. II, 24. Fin. II, 1. Dioy. Δ', 28. Πλούτ. αρχ. πρὸς Κολώτ. κ. 27.). Ἐξαιρέτως δὲ ἤγγιξε τὴν καταληπτικὴν τοῦ Ζήνωνος ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἐδέχετο μὲν εἰς τὴν Δίειν ὡς κριτήριον, ἤρκειτο δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν (Cic. Ac. Q. V. 24. Σεξο. πρὸς Μαθηματ. Ζ', 154. 408. καὶ ἐφεξῆς). Ὁ συνεχὴς πόλεμός του κατὰ τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων τὸν ἔφερεν εἰς τὰ ὄρια γενικῆς τινος ἀπορίας (Cic. A. Q. I, 12. Σεξο. Ἰποτυπ. Α', 252. πρὸς Μαθημ. Ζ', 153). Εἰς δὲ τὸ πρακτικὸν ἀπεδέχετο τὸν λόγον ὡς κανόνα (τὸ εὐλογον) (Σεξο. πρὸς Μαθημ. Ζ', 158).

168. Ὁ Καρυάδης ἀπεύθυνε κυρίως τὴν σκέψιν του κατὰ Χρυσίππου διὰ τῆς ὀξυνοίας καὶ εὐγλωττίας του. ἤρχεισεν ἀπὸ τῆν τῶν ἐννοιῶν διπλὴν σχίσιν εἰς τὰ ὑποκείμενα καὶ εἰς τὰ ἀντικείμενα. Τὴν τῶν ἀντικειμένων γνώσιν ἐσυμπέρανεν ἀδύνατον, ἀφῆκε δὲ ὑπόλοιπον τὴν περὶ τούτων πιθανότητα κατὰ τρεῖς βαθμοὺς (πιθανὴν, φαντασίον ἢ ἔμφασιν, ἀπερίσπασον, διεξωδευμένην φαντασίαν) (Cic. Ac. Q. II, 9. 32. Σεξο. πρὸς Μαθηματ. Ζ', 161. 167 καὶ ἐφεξῆς. Ἐυσ. Προπαρ. Ἐυαγ. ΙΔ', 7). Τὴν τῶν Στωϊκῶν Θεολογίαν ἐπολέμησε λεπτομερῶς ἀποδείξας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δύνάται νὰ νοηθῇ ὡς ζῶον, καὶ ὅτι καμμία ὄντολογικὴ καὶ ἠθικὴ ἰδέα εἶναι δύνάται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸν Θεόν· ἐξήλεγξε δὲ ἀπαγωγικῶς καὶ τὸ ἀνθρωπόμορφον τοῦ Θεοῦ

Περίοδος Α'. Τμήμα Β'. Κεφ. Γ'. νέα Ἀκαδημία. 99

(Σέξο. πρὸς Μαθήμ. Θ', 138. καὶ ἐφεξῆς. Cic. Nat. D. 111. 16. Divin. 11. 3) Διὰ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ πολιτικοῦ καὶ φυσικοῦ δικαιοῦματος, ἢ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πρώτη, ἀλλ' ἡ δευτέρα ἡ βάση τῆς πρόξεως, εἰσίδου βαθύτατα εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ἠθικῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν διέλυσε τὴν μεταξὺ τῶν δύο διαμάχην, ἀπῆκε συγκεχυμένην τὴν ἠθικὴν πληροφορίαν, μ' ὅλον ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ὁ χαρακτήρτου ἦτο εὐάρετος (Λουκτάνου divin instit. V. 16. 17. Κυντιλ. XII, 1. Cic. de Leg. I, 23. Fin. 11, 18).

§. 164. Οἱ Στωϊκοὶ ἶδαν τὸν κίνδυνον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐφοβήθη ἡ βάση τοῦ συστήματός των, ἀλλὰ δὲν ἤξευραν ἄλλως νὰ τὸν ἀπομακρύνωσιν, εἰμὴ διὰ τοῦ τῆς ἀνακολουθείας ἐλέγχου, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ὁ Ἀντίπατρος εἰς τοὺς Ἀκαδημαίους (Cic. Ac. Qu. II, 9. 34)· ἢ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἀρχῆς „Δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν περαιτέρω ἄλλον λόγον γνώσεως καὶ βεβαιότητος“ (Cic. Ac. Qu. II, 6). Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ Δογματισμὸς καὶ ὁ Πυρρῶνισμὸς ἔχασαν κατ' ὀλίγον καὶ εἰς τὰς δύο σχολὰς μέρος τῆς αὐστηρότητος των, καὶ τελευταίου ἐγένετο, μάλιστα εἰς τὴν δευτέραν, κάποια πλησίασις μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ὑπὸ Φίλωνος τοῦ Λαρισαίου, καὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκάλωνίτου. Ὁ πρῶτος περιώρισε τὸν Πυρρῶνισμὸν κατὰ τῆς Στωϊκῆς θεωρίας, ἔβαλεν ὅρια εἰς τὴν σφαῖραν τῆς Λογικῆς, ἐμεταόρρυθμισε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν ἐκατάστησε μόνον δημῶδη διδασκαλίαν, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ σερεώσῃ τὴν συμφωνίαν τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νέαν Ἀκαδημαίαν μὲ τὴν ἀκροβολίαν κατὰ τῆς βεβαιότητος τῆς θεωρητικῆς γνώσεως (Cic. Ac. Qu. II, 28, 9. 5. 23. Σέξο. Ἰποτυπ. Α', 235. Στοῦ

ἐκλ. ἠθικ. Σελ. 38. 42). Ὁ εὐύτερος εὗρηκε τὴν ἠθικὴν συνειδήσειν βιαίαν τινὰ χρεῖαν καὶ ἀντιδραστικὸν κατὰ τοῖ Πυρρώνισμου, τὸν ὁποῖον ὑπερέτησεν εἰς τοὺς χρόνους τῆς νεότητός του, καὶ ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ ἐναργῶς τὴν συμφωνίαν τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Περιπατητικῶν καὶ Στωϊκῶν κατὰ τὰ ἠθικὰ μαθήματα, ἀποδεικνύων ὅτι ἡ διαφορά των ἦτο εἰς τὴν λέξιν, καὶ ὄχι εἰς τὴν ιδέαν. Τοῦτο τῆς ἐνώσεως τὸ ὀρακτικὸν ἦτο πρόδρομος πολλῶν ἄλλων (Cic. Ac. Qu. II, 4. 9. 35. 43. 44. de Fin. V, 3. 7. Nat. D. I, 7). Ἐργασίαν οὗτος τὸ ἠθικόν του σύστημα ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν ὡς ὁρμὴν τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ζωϊκῆς φύσεως, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος πρῶτον μὲν ἀκολουθεῖ τυφλῶς, ἔπειτα μετὰ συνειδήσεως καὶ λόγου (Cic. Fin. V. 8.9. 12. 13).

§. 170. Καὶ οὕτω μὲν ἔπαυσεν ὁ πόλεμος μεταξὺ Δογματισμοῦ καὶ Πυρρώνισμου· ἄλλὰ τὸ μέγα πρόβλημα, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ὁ ἀγὼν, νὰ εὕρωσι σερεῖαν τινα ὄρχην ἐν γένει μὲν τῆς γνώσεως, ἐν εἶδει δὲ τῆς φιλοσοφικῆς, δὲν προσήγγισε μὲ τὰς μάχας ταύτας οὐδέποτε εἰς τὴν ἐπίλυσίν του, παρεκτός ὅτι ἐκ τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἐβίβαιώθη τὸ ἀναγκαῖον γνώσεώς τινος ὁποιασδήποτε. Αἱ τέσσαρες κυριώτεραι φατρίαι τῆς φιλοσοφίας διετήρουν ἀνενοχλήτως τὰς σχολὰς των πλησίον ἀλλήλων εἰς τὰς Ἀθήνας, κάποτε δὲ καὶ τὰς λογομαχίας των, ἀλλὰ μὲ ὀλιγωτέραν ζωηρότητα.

